

Læsøtur uge 36 året 2014.

At der ikke er ret meget skriftligt fra vore sidste ture til Hven, Skagen, Gedser, Langeland, skal jeg ikke her råde bod på, men Læsøturen bør have en fyldigere omtale, idet Køhler ikke deltog af helbredsmæssige grunde. Haagen og jeg har derfor rig mulighed for at opdigte visse hændelser, kante og vinkle dem uden al for megen skelen til virkeligheden, og uden Køhler som følsom sandhedsvidne.

Sandt er dog at vi alle tre mødtes hos Haagen i Bredballe, hvor vi afsluttede visse handler med Køhler. Haagen købte en stak bøger, jeg to orgelpiber, som havde siddet i Føvling kirkes gamle orgel. Den kirke, som min kone Astrid var døbt i. En bog om Evald Tang indgik også Handlen. Vi spiste og drak lidkøb som sig hør og bør. Køhler forlod så selskabet og kørte hjem med en fed tegnedreng, som han siden gav til velgørende formål. Haagen satte så min sidst indspillede cd med sørgmuntre sømandssange på sit fornemme anlæg og vi spillede selv med på mundharpe og fiol. Sent dukkede Tove op fra venindemøde, en kort snak og hurtig til sengs, da vi ville køre mod Frederikshavn kl. 7.00 næste morgen for at være i god tid til færgen.

Selve køreturen mod nord gik uden de store problemer, kun lidt kødannelse omkring Aarhus, men ellers havde vi næsten motorvejen for os selv mellem Ålborg og Frederikshavn, hvortil vi ankom en god times tid før færgeafgang. Vi gik så tur på hovedstrøget og indtog samtlige tøjbutikker, da

Haagen vist ønskede at købe en Læsø-folkedragt, så han standsmæssigt kunne møde øens indvånere, men nej, vareudbuddet var præcis som på gågaden i Vejle. Men vi nåede da at få en færgebillet og var klar til ombordkørsel som en af de første, da vi blev standset just før opkørsel på en stejl rampe af en bred fyr med sjove tatoes på de kraftige overarme. Han ville se billetten. Haagen greb febrilsk efter tegnedrengen. Først viste han en

kvittering fra et cafe frem, den kraftige arm vinkede afværgende, derpå vistnok en regning fra et apotek. De ventende bag os begyndte så småt give lyd fra sig. Efter et fortvivlet greb i en tilfældig lomme fremdroges med let sitrende håndbevægelse et gyldigt stykke papir, der tilfredsstillende vor barske ven, der endog kvitterede med et lille skævt smil. Op kom vi af rampen, fik tørret sveden af panden og købt lidt mad i kantinen. Så 90 min. Sejltur med læsning i stille-rum og god tid til at trække frisk luft på dækket. Hjernen renses og klar til nye udfordringer? Da vi skulle køre fra borde, havde vi glemt alt om, hvor på færgen bilen befandt sig, opgang, nedgang A B C eller var det Q bagbord, styrbord, venstre eller højre i sejlretning. Vi delte os og afsøgte hver et par af mulighederne, indtil den ene af os fandt Zuzuki 67848, hvorpå den anden måtte på en løbetur op på skibsdæk ned på bildæk. Igen gav vi anledning til vore medrejsendes utålmodige venten. Vor ven med de sjove tatoos på armene sendte os et blik, hvor ikke en antydning af et smil var at spore. Men vi trillede fra borde i perfekt stil og forsøgte straks at lokalisere vort i forvejen bestilte hotel, som vi heldigvis havde navn og adresse på et eller andet sted. Efter nogen leden fandt vi papiret om hotellet, men vi måtte spørge et sommerhusudlejningsfirma om den præcise beliggenhed af stedet selv om vi havde et kort at se på. Hotel ---hotel????

Det viste sig at være både hotel og vandrehjem,

og lige nu var en lejrskole med 50 børn - 4-5 klasser indlogeret, men vi kunne dog få et lidt afsides værelse med koldt vand i hanerne, forklarede værtinden, der i forbifarten også kunne oplyse, at vi hver morgen skulle spise om kap med børnene og deres lærere mellem kl. 7—8. Det viste sig nu at være enormt hyggeligt, søde og velopdragne børn og smukke unge lærere, der tålmodigt hørte på Haagens og min opremsning af alle de lejrskoler vi havde styret, og om hvordan vi havde klaret selv de vanskeligste problemer desangående. Gavmildt uddelte vi et par fiduser hver og fik taknemmelige smil tilbage, da vi sluttede samtalen med friskt PØJ—PØJ.

Resten af dagen nåede vi at se det lillebitte skibs og søfartsmuseum i havnebyen Vesterby, der indeholdt udstillinger om det barske liv på havet i de gode gamle dage med de ret mange strandinger omkring Læsø på grund lavvande og sandbanker. En stranding var dog ikke omtalt, nemlig den der overgik min rejsefælle Haagen Nielsen, der for nogle år siden efter en sejlads i de svenske skærgårde ville vende skuden hjemad og ville gøre ophold ved Læsø for at proviantere. Skuuuup sagde det og lystsejleren sad uhjælpelig fast i den yderste sandrevle et par sømil fra land.

Der blev bakset og bandet, men intet hjælp, før man fra et kontroltårn i

land observerede den uheldige og straks sendte en slæbebåd ud at bjerge de nødstedte. Det redningsudstyr fra de gode gamle dage havde været lidet anvendelig i Hr. Nielsens tilfælde, måske. Om aftenen kørte vi en tur fra Vesterby til Østerby ca. 20 kilometer og hjem igen gennem den ældste by Byrum, nød den skønne natur og spiste en pølse ved havnen, mens den røde sol sank i havet uden at vi behøvede at røre en finger. Idyl, idyl.

Selve øens navn kaldes i Skaldskaparmål i Snorres Edda Hlesey! I danske kilder er H altid bortkastet. Man er tilbøjelig til at se gudenavnet Hler, der på dansk ville hedde Læ, om er et tilnavn til havguden Ægir. Så er det på plads! Den ældste by Byrum, er bare betegnelsen på en ryddet plads, hvor en by kan ligge. De langt yngre byer Vesterby, Østerby, hvis navne gir sig selv, er oprindelig fiskepladser, der opstod da lokale mænd begyndte at fiske i stedet for at tage hyre på langfartsruter i 1800 tallet. Vist nok! Tidligere på dagen opsøgte vi turistkontoret med en meddelelse om at vi var ankommet og gerne udfordrede lokale folkemusikere til en duel om den dejlige Læsø musik og spille numrene: Forkert polka, Petersen, den strejkende general, Læsø sekstur. (se musik links). Den venlige dame på kontoret gav os et navn og et nummer. Jeg ringede, men manden i røret oplyste at de først samlede de lokale spillemænd sidst i september, så han kunne ikke hjælpe. Han fortalte at der førstkommande torsdag ville være en folkedanseaften, hvor også de bedste lokale spillemænd ville deltage. Men vi skulle jo hjem torsdag formiddag. Haagen—Skaktur. Jeg skulle spille på et høstmarked i Nyvang ved Holbæk. Endnu et logistisk break-down

DAG 2. og 3

KL. 6.30. Morgen, kold duce, 7. 00. omkap-spising med 50 børn og 5 lærere, men der var rigeligt og yderst varieret udbud af brød, oste, gryn, mælkeprodukter, kødpålæg, æg, marmelader og frisk frugt. For sent opdagede vi at man var velkommen til at lave sig en madpakke efter morgenmåltidet. Det gjorde børnene jo?? Dette havde Køhler aldrig overset!! I stedet gik vi småsultende rundt drænet for energi og med en væskebalance nær zero. Vi fik dog købt lidt ind. Nogle tørre grovboller i en plastpose, en pakke smør, en lille dåse makrel i tomat og to små papæblejuice. På øens yderste nordlige punkt kunne vi ikke længere. Vi satte os på mine medbragte klapstole ved mit lille foldudbord og skulle til at fylde lidt i de knurrende maver.

Vi havde intet spisegrej, men skar bollen over med en knivmusling fundet på stranden efter lang tids søgen. Makrellen fiskede vi op af tomatsovsen med en hjertemusling. Vi sugede æblejuicen ud med et hult sivrør. Fra nogen afstand havde jeg

observeret et skilt med SOS og et tlf nr. Jeg påtænkte at få fat i den nærmeste kro og få dem til at udbringe en veltilberedt dampende jomfruummer til strandkanten, hvor vi sad og delte den sidste sjat tomatsovs. Men telefonen var tavs. Uden for season.

Hele dagen gik med at fræse rundt og opsøge, hvad der var af seværdigheder. Haagen havde efter morgenmåltidet sat sig i min bedste klapstol ved mit kære klapbord ved den bedste lune solkrog og via kort, turistfoldere mv. tilrettelagt dagens program i detaljer, mens jeg gjorde lidt rent i

hytten (HVOR!!!/Haagen)

Godt at vi ikke kørte i en

4. hjultrækker. Mange små veje kun ujævne markveje og et par hjulspor. Vi havnede de mest mærkelige steder, heder, moser, strandenge, skove, klitter, sandstrande. Så sandelig en gudeø med varieret rå natur. Kør! Kør! Lød ordren fra navigatøren. Vi gjorde kort ophold lidt sydøst fra Vesterby, hvor en tag-selv færge skulle kunne benyttes, hvis man havde et ærinde på en øde ø i

nærheden. Færgen var der ikke,

og vi så et

par kvinder hale op i skørterne og vade over til øen. Det stod ikke i vor køreplan, at vi skulle have nærkontakt med det våde element, så vi kørte videre ud af et par hjulspor og fandt pludselig en gammel tidligere saltsydergård, der ikke længere sydede, men til gengæld havde en masse søde dyr, som vi gik rundt og klappede sammen besøgende børn.

I gården var en kattekilling i gang med at lege med et firben, som Haagen reddede fra en grum skæbne. Samme nævnte person må have magiske hænder.

Hver gang han rører ved et dyr falder

de om og spiller døde.

Men vi drøner

videre ud af hullede veje. Så dukker der et glaspusteri op bag en skovtykning. Vi går ind og ser på alle de smukt farvede vaser. Haagen låner et bundt sedler af mig og køber en pæn lille ting til Tove derhjemme.

Endelig findes turens højdepunkt Saltsyderiet.

Det var fantastisk at se og høre om denne ældgamle fabrikation, der går helt tilbage til tidlig

middelalder, men stoppede i 1600. tallet da al skov på øen var brugt. I lange perioder var det enten Vitskøl kloster eller Viborg Domkirke eller kongemagten, der strøg fortjenesten, mens øens befolkning led under tunge skatter og afgifter. Skoven er i dag for længst genrejst og saltudvindingen genetableret. I dag en stor eksportindtægt for øen, Læsøsalt. Vi var så heldige at følges med en gruppe psoriasispatienter, der brugte badesalt fremstillet på øen i deres behandling. Guiden på stedet var uforlignelig i sin intense skildring af saltets historie. Han inddrog sine tilhørere i fortællingen. Jeg blev f. eks udnævnt til konge. Ham Niels den gamle. Haagen undgik med nød og næppe at blive valgt til den onde tolder, der vred den sidste mønt ud af den arme befolkning. Den nye kirke i Vesterby er nu indrettet som helsecenter, der specielt tilbyder behandling af hudsygdomme, hvor produkter som salver, badesalt mv. indgår, der er fremstillet af det lokale saltsyderi, der i øvrigt også fungerer som et beskæftigelsestiltag i Danmarks mindste kommune, nemlig Læsø, der jo altid er først med valgresultater.

Hvor om alting er, vort besøg på Tanggården , bør have en lidt pinlig note, der kan friste til uartige bemærkninger. Første gang vi ankom til gården, var den lukket. Vi forsøgte os derfor med lidt vindueskikkeri.(Se foto)

Der var uro i alkoven. Lyde af genkendelig art gennembrød selv de blyindfattede tykke ruder. Spøgelser ved højlys dag. Overtro og realitetssans kæmpede om hver sin plads i vore pandelapper. Men anden gang vi besøgte stedet, altså dagen derpå, var der lukket op for museet, dog med entre 90. kr. Der ankom samtidig med os et par busser fra Ældre-Sagen, der havde bestilt guide til at vise rundt, og som havde betalt entreen. Her passer vi lige ind!! to sjæle en tanke. Vi går med. Vi blander os lidt! Om Haagen blev stoppet ved indgangen, fordi han så meget yngre ud end vi andre eller han fortrød sit forehavende, ville han bagefter ikke oplyse. Han kom ikke ind. Senere fortalte han dog, at han mange gange i udlandet havde foretaget denne syndige handling—selv på skolerejser med hele skoleklasser. Men jeg fik så set hele den imponerende gård indefra med stalde, stuer, sovegemakker og den omtalte famøse alkove for strandede søfolk, der bar tydeligt spor af nylig brug. Se tegning.

Da jeg også selv gerne vil tilhøre den lille flok ærligere individer på jorden, oplyste jeg entrédamen ved udgangen, at jeg havde undladt at betale, men samtidig udtalte en forundring om at de ikke kunne se forskel på mig og den omgang krykhusaspiranter, jeg havde blandet mig med. Den bemærkning fortrød jeg lidt senere, da jeg betalte fuld entrepris uden pensionistrabat, men da jeg fortalte om min rejsevens triste fortid, der sad alene derude på P. pladsen, forbarmede hun sig og gav mig to hjemmelavede Læsø-is, som vi så nød, inden vi kørte videre. Jeg med et ønske om at optræde mere ydmygt og aflægge mig den Kjøvenhavnske facade, for derved at genfinde den jyske beskedenhed, mådehold, ærlighed, snuhed, skyhed, nyfigenhed, tungsindighed og underdrivelsesforstillelse samt viljestyrke og høj moral. Øh! Jeg har vist glemt andre mindre tiltalende dyder. Så pyt!

Køreplanen fortalte, at nu skulle vi til Østerby igen i håb om at finde et spisested med den

berømte jomfruhummer på menuen.

Vi fandt kun

opslag om stjernesked og fjæsing med giftig finne. I stedet gik vi tur i havnemiljøet, så fiskere der forberedte næste morgens hummerfiskeri, så et skibsværksted med arbejdende folk. Et smukt syn! Travede videre mod en lystbådehavn, hvor et utal af rige svenskere holdt til med både i millionklassen. Hejsan!! Og fru en i luksusjagten løfter champagneglasset i overstadigt humør. Men jeg vender blikket bort og ser en ydmyg rød træbygning. Universitetet står der over

vidensportalen.

Det kan vel aldrig være for sent,

tænkte jeg og så spørgende på min ven cand. mag Hr. Nielsen. Han vinkede afværgende. Stedet var for åndelig inspireret af spiritisme, mente han at kunne huske fra sin egen studietid. I stedet kørte vi tilbage til Vesterby, indtog en dejlig middag på terrassen ved en kro på havnen med storslået udsigt og gratis solnedgang, lidt vin i glasset, mens den veltilberedte rødspætte svømmer lystigt rundt mellem kartoffelskræl og opbagt persillesovs. Noget senere promenade på havnefronten. Vi nyder ungdommelig lystfiskeri, ser fartglade unge fræse rundt i havmiljøet på deres søgående motorscootere, der kaster kaskader af vand omkring sig, så de nærmest

forsvinder under bølgerne. Så herligt. Gid man var ung igen!! Hvorfor stod der ingen unge piger og

så på?? Det ville der ha' gjort i min tid, hvis ???

I det tiltagende tussmørke lister vi hjem til logiet på stedet der bærer det tvetydige navn Hostellet?? Hele lejrskolefolket er i gang med afslutningsfest og drønhøje biorytmer aktiverer vore slidte hjerteklapper. Vi opgiver derfor at afbryde festen og optræde med den sørgmuntre middelaldervise. Det var en lørdag aften. Vi slår i stedet dynen over hovedet. (Det der kommer nu er i hvert fald løgn.) Drak mange flasker dårlig vin, og genopførte balletten svanens død. Næste dag hjemad. Ved færgetilkørselen alle synes ovenud hjælpsomme. Kendte de os?? Manden med tatoos storsmilende vinkende et farvel, der vel ikke nødvendigvis modsvarede de overenskomstmæssige krav hans arbejde hvilede på. Resten af turen, ren rutine. Nogle timer til Vejle....Kort frokost. Træk vejret. Videre KBH. Hente Astrid. Så Buresø. Senere skrive denne tekst.

Wammen

OBS Håber på Korrektioner fra Haagen. Ser frem til Køhlers behandling af Materialet.

Obs One- lines til billederne, Hvor Køhler kan fordele disse,og selv komme med udsagn on eks. Lødighed. Vi burde skamme os. Her er lidt censur nødig??

Forslag til billedtekst

Føst, nær de ær nød o fær, komme æ jyd ud oe dar (fri jysk stavemåde. Kan ændres!

De magiske hænder!

Et dyr som Haagen ikke har rørt ved endnu!!

Et dyr som HH lige har rørt ved. 12, min. senere

Hvor er Haagen??

Han leder efter spisegrej OOOBBBBSSSS alle personer der op træder i disse vore rejsebeskrivelser er fiktive og har derfor ikke relevans for nulevende, fremtidige og fortidige Skabninger.

Senere vil jeg sende gamle tegninger fra Læsø af PC Skovgård og andre.

Jeg vil sende fotos ,sort- hvid af gamle Læsøspillemand

Jeg sender tegninger om fangtmetoder. Ca 1800 tal

Jeg sender statistik over Byrum fra 1700,

Jeg sender en folkevise fra Læsø m noder indsamlet af selve E,T,

OOOBBSSS. Min Kildeangivelse: Dansk folkemindesamling nr 28.

Evald T. Æresbog i udvalg H Ellekilde

Det SCHønbergske forlag 1923

Dansk Folkemindesamling nr.29.

Læsøfolk i gamle dage

H. Gruner Nielsen

Schønberg 1924.

Jydsk hist og topografi

Bind 3,4,5

Forlag Marinus M. Schultz Ålborg

Wammen